

POSEBNOST ■ DR. SC. KSENIJA ŠKARIĆ O VRIJEDNOJ UMJETNINI U TRSATSKOJ KAPELI ZAVJETNIH DAROVA

Gospa Slunjskoj potrebna restauratorska intervencija

Kapela zavjetnih darova je uređena tijekom velike obnove crkve i samostana, kad je posljednji put u cijelosti restaurirana i Gospa Slunjska. Kako je odonda prošlo pola stoljeća, ne treba čuditi što stanje vapi za novim zahvatima, kaže dr. sc. Škarić

Umjetninu Trsatskog svetišta zahvatila je jaka crvotočina

NEPOZNATO PODRIJETLO

– Podrijetlo Gospe Slunjske ostaje nepoznanica, jer i njezino oblikovanje izmiče jednoznačnom stilskom određenju. Još je Andela Horvat zapazila da se u njoj ujedinjuju sjevernjačke i južnjačke komponente. Diana Vukičević-Samaržija pripisuje je donjonjemačkim ili austrijskim radionicama, a Vanda Ekl i Barbara Španjol-Pandelo vjeruju da je skulptura nastala na području Istre. Zahvaljujući sličnosti u osnovnom stavu sa skulpturom iz Dvigrada koja se danas nalazi u župnom dvoru u Kanfanaru, one zaključuju da su obje figure izradene u istom istarskom krugu ili istoj radionici. Budući da nosi oznake internacionalnog stila, ali su one vrlo ublažene, može se datirati nakon 1440. godine, odnosno u sredinu stoljeća. Primjerice, kod nje nalazimo crte tipične za tzv. lijepe Madone, poput zakrivljenja u obliku slova S, cjevastih nabora, Isusove kose zavrtnute u oblik pužice, ali su sve te osobine jako reducirane. Istovremeno mišićavi goli Isus podsjeća na talijansko kiparstvo, kao i Gospina odjeća koja je sličnija talijanskoj nego sjevernjačkoj modi, pojašnjava dr. sc. Ksenija Škarić.

Mirjana GRCE
Snimio Roni BRMALJ

Medu mnogim umjetninama koje je povijest donijela na Trsat, a franjevci u Svetištu Majke Božje Trsatske sačuvali, ističe se lijepa drvena gotička madona – Gospa Slunjska. Malo se o njoj u široj javnosti zna i govori, no vjernici je rado pohode u trsatskoj Kapeli zavjetnih darova. Zato je dobro što je apostrofirana na nedavnom simpoziju održanom na Trsatu u povodu 500. godišnjice osnivanja franjevačke pokrajine u zapadnoj Hrvatskoj. Na poziv organizatora toga skupa, crkvenog povjesničara dr. fra Emanuela Hoška, zanimljivo predavanje o njoj održala je naša sugovornica dr. Ksenija Škarić, konzervatorica-restauratorica savjetnica, voditeljica Odjela za drvenu polikromiranu skulpturu u Hrvatskom restauratorskom zavodu, akademska kiparica i dr. sc. povijesti umjetnosti. Iz njezinog curriculumuma ovdje još treba izdvojiti da joj je specijalnost restauriranje drvene polikromirane skulpture, da se usavršavala u Norveškoj, Italiji i Austriji te da ove godine vodi dva programa vezana uz restauriranje gotičkih umjetnina: restauriranje skulpture Majke Božje iz Granešine koje je upravo dovršeno i restauriranje korskih sjedala u zadarskoj katedrali koje još traje.

Spas od Turaka

* U jednom nedavnom razgovoru za Novi list dr. Hoško je o Gospi Slunjskoj rekao da ima osobitu poruku jer je na Trsat prenesena iz slunjskog franjevačkog

samostana koji su osvojili Turci. »Na Trsat je donesena potkraj 16. stoljeća, kada ju je na konju donio fra Bernardin Lopušinić, rodnom iz Vinodola, i to tako da je konj nosio Gospu, a Lopušinić je išao pješice. Glavinić u svojoj »Povjesti Trsata« opisuje da nekad ima problema u crkvi jer da dio svijeta nekad gleda prema slici Gospe Trsatske, a dio se okreće prema liku Gospe Slunjske. Tako su fratri Gospu Slunjsku smjestili iza oltara u crkvi. A Radmila Matejčić i Zdenko Sila premjestili su je na ovo mjesto u kapeli zavjetnih darova gdje ona u potpunosti dolazi do izražaja«, rekao je u tom razgovoru, zaključujući da je taj lik Gospe u vrijeme boravka u

Slunju bio objekt štovanja, što »očito pokazuje briga Bernardina Lopušinića koji ništa drugo iz tog samostana u Slunju nije sačuvala nego jedino taj lik«. Dr. Škarić, što se iz vizure vaše struke može naglasiti o povijesti te drvene skulpture Bogorodice s Djetetom?

– Skulptura Gospe Slunjske nastala je sredinom 15. stoljeća, u vrijeme gradnje franjevačke crkve u Slunju. Kako su crkvu opremali Frankopani, možda je njihovom zaslugom nabavljen i ovaj kip. Frankopani su i drugdje pomagali samostane, a i poticali hodočašćenje Gospi. Gospa Slunjska je na Trsatu od 1583. godine, kada ju je tamo donio njezin brižni skrbnik, provincijal reda fra Bernardin Lopušinić, nakon što su 1582. godine Osmanlije okupirale Slunju, a franjevački samostan opustio. O prvim danima Gospe Slunjske na Trsatu izvještava

kroničar Trsatskog svetišta Franjo Glavinić upravo u knjizi predstavljenoj u sklopu proslave 500. godišnjice. Lopušinić je kip smjestio u sredinu crkve, a sam Glavinić ju je 1614. godine, u vrijeme kada je bio gvardijan trsatskog samostana, dao premjestiti u nišu iza preuređenog glavnog oltara da ne remeti pogled na sliku Gospe Trsatske. Tamo je bila smještena među brojnim zavjetnim darovima Majci Božjoj Trsatskoj.

Pomalo u sjeni

* Bila je, dakle, u nekom drugom planu?

– Gospa Slunjska je tako uvijek bila pomalo u sjeni velike relikvije Majke Božje Trsatske. Ali ta joj je okolnost ujedno bila i velika prednost! Za razliku od ostalih gotičkih skulptura Bogorodice koje su zbog iznimnog čašćenja bile više ili manje preinačene, Gospa Slunjska

sačuvala se gotovo netaknuta. Izmijenjen je samo njezin oslik. Sadašnji po svemu sudeći potječe s kraja 19. stoljeća, a vidi se da je ispod nje sačuvana i ranija polikromija.

Novi život Gospe Slunjske dobiva premještanjem u kapelu zavjetnih darova 1966. godine. To je izvršno rješenje omogućilo ovom vrijednom kipu da izide iz sjene ikone Majke Božje Trsatske te istovremeno dobije kulturnu važnost i bude umjetnički dostojno predstavljena. Kapela zavjetnih darova je uređena tijekom velike obnove crkve i samostana, a istovremeno je restaurirana i Gospa Slunjska. Bilo je to posljednje njezino cjelovito restauriranje, a kako je odonda prošlo pola stoljeća, ne treba čuditi što stanje vapi za novim. Pored toga, materijali i metode koji su se standardno upotrebljavali 1962. – 1963. godine kada je Bruno Bulić skulpturu restaurirao u Restauratorskom zavodu JAZU, kasnije su se pokazali neprimjereni i štetni, pa je stanje i lošije nego što bi vjerojatno bilo da nikakvi radovi nisu bili izvedeni. Sadašnje stanje skulpture zahtijeva hitnu restauratorsku intervenciju jer se na njoj pojavila vrlo jaka crvotočina. To također znači da bi se trebalo pažljivo pregledati je li crvotočina zahvatila i neke druge predmete u kapeli zavjetnih darova.

* Po čemu je ova skulptura specifična i je li po nečemu jedinstvena i posebno važna u našoj povijesti umjetnosti?

– Kao što sam već naglasila, njezina jedinstvena povijest sačuvala ju je od kasnijih preinaka koje su, osobito u vrijeme katoličke obnove, pretrpjele brojne naše gotičke skulpture Bogorodice s

Kip Gospe Slunjske je u kapelicu zavjetnih darova premješten 1966. godine